HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים — פא.

כביסה בגדים אלימא ליה לר' יוסי. דאית ליה יותר מרחילה: **דאמר שמואל האי ערבוביתא דרישא.** עפרורית שמתכנס לאדם ברישו שאינו רוחץ: **מתיא לידי עוירא.** מסמא את עיניו: **ערבוביתא דמאני.** שנושא בגדים שאינו רוחצן עד ששחורין הרבה: **לידי שעמומיתא.** שגעון וזו

שעמומיתא קשה מכולן: **ערבוביתא דגופא.** זוהמת הבאה על בשרו של אדם מחמת זיעה שאינו רוחץ: **הזהרו בערבוביתא.** בהנהו דפרשי': **ושלא אלמדו תורה אלא בחבורה.** שאין אדם מתפלפל אלא מתוך לימוד חבירו: **והזהרו בבני עניים.** שלא יהו קולים בעיניכם ללמדם תורה: **ומפני מה תלמידי חכמים אין מצויין כו'.** שאין הדבר מצוי: **שלא יהו אומרים.** בני אדם תורה ירושה היא להם ואין אנו מזקקין ללמוד תורה: **שלא יתגדלו.** שלא יתגדלו שלא יהגו שררה כשיראו שהן ואבותם ובניהם תלמידי חכמים. יתגדלו כמו הניחו לו אבותיו להתגדל בו (מולין קף ז.): **מפני שהן מתגברין.** דודאי כל מי שהוא ת"ח ובנו ת"ח ודאי מתגבר: **דקרו לאינשי חמרי.** שאין נוהגין להן כבוד ומבזין אותן מפני תורה שבהם: **נלקה כמדבר מבלי יושב** (ג). ישיבה של ת"ח: **נשאל לחכמים.** לכתיב מי האיש החכם ונבינהו ומאלאכי השרת לכתיב ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה: **שאין מברכין.** כשמשכימין לתלמוד תורה ותלמידי חכמים (ד) בני תלמידי חכמים מתוך שהן זהירין לעסוק בתורה ורגילין בה אין זהירין לברך כשפותחין לא מקיימא ברכתא [כדאמרינן בברכת התורה]ו) נהיה אנחנו ואלאינו מלומדי תורה: **ורדימום בר' יוסי.** היינו ר' מנחם בר' יוסי דמיתקרי בגן של קדושים (פסחים קד.): **טעמא לא ידענא.** דאמר למילתיה שאיני יכול לעמוד על סוף דעתו: **אמר ליה דכיב.** גבי לוים ולכל חייתם: **אילימא היה ממש.** שמתפרנסת משם: **והלא היה בלבל בהמה.** דכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה (ויקרא יא) והואיל דכתיב לבהמתם למה לי חייתם: [**אלא לאו כביסה.** הוי] חיותם ממש דכביסת בגדיהן היינו חיותם דאי לא מכבסי בגדיהן איכא ערבא דחיותם היינו נמי ערבוביתא דאמר לעיל: **איבעיא להו לרבי יוסי.** דאמר שלא אחרון שלא אתקשט אינם נדרי עינוי נפש ומשום נדרי עינוי נפש אינו מיפר: **מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה.** שיהו מופרין לעצמו כדאמרן לעיל[ח] אבל אין בהן עינוי נפש מפר לעצמו משום דדברים שבינו לבינה היינו קישוט כל הגוף בין קישוט תכשיטין בין קישוט הטבעת שער באותו מקום דקישוט כל הגוף משמע: **לדידכו דאמריתו.** דרחילה הוי עינוי נפש (ט) כו' אלא דברים שבינו לבינה דהא לא נדרה אלא מאותו מקום: **מאי.** כלומר אכתי מיבעי לן אי מפר אי לא: שלא

גוף כולו לא כל שכן אמרי אין כביסה אלימא לר' יוסי דאמר שמואל האי ערבוביתא דרישא מתיא לידי עוירא ערבוביתא דמאני מתיא לידי שעמומיתא ערבוביתא דגופא מתיא לידי שיחני וכיבי שלחו מתם הזהרו בערבוביתא הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה שנאמר [1]יזל מים מדליו שמהן תצא תורה ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה היא להם רב [2]ששת בריה דרב אידי אומר כדי שלא יתגדרו על הצבור מר זוטרא אומר מפני שהן [3]מתגברין על הצבור רב אשי אומר משום דקרו לאינשי חמרי רבינא אומר שאין מברכין בתורה תחלה [7]דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [2]מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים (ו) ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו דכתיב [3]ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב (ז) שאין מברכין בתורה תחלה איסי בר יהודה לא אתא למתיבתא דר' יוסי תלתא יומי אשכחיה ורדימום בר' יוסי א"ל מאי טעמא לא אתי מר לבי מדרשא דאבא הא תלתא יומין א"ל כי טעמיה דאבוך לא ידענא היכא איתאי א"ל לימא מר מאי קא"ל דלמא ידענא טעמיה א"ל הא דתניא ר' יוסי אומר כביסתן קודמין לחיי אחרים קרא מנלן א"ל דכתיב [4]ומגרשיהם יהיו לבהמתם וגו' מאי חייתם אילימא חיה והלא [5]חיה בכלל בהמה היא אלא מאי חייתם חיותא ממש פשיטא אלא לאו כביסה דהא איכא צערא דערבוביתא: א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש: איבעיא להו לר' יוסי מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה ת"ש א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אבל דברים שבינו לבינה הויין דלמא לדידהו קאמר להו לדידי אפי' דברים שבינו לבינה לא הויין לדידכו דאמריתו הויין נדרי עינוי נפש אודו לי דאין אלו נדרי עינוי נפש מאי [6]רב אדא בר אהבה אומר מפר רב הונא אומר אין מפר שלא

דאמר כביסתן קודמת לחיי אחרים והא מסברא ליתא ולהכי בעי קרא מנלן: **אלא לאו כביסה.** וקרי ליה חייתם: ולענין הלכה קי"ל כרבנן דרחילה וקישוט נדרי עינוי נפש הם ומפר בין לעצמו בין לאחרים דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דמילתא דשמואל משמיה דלוי דלקמן כוותיהו שייכא כדנפרש עלה[ט] בס"ד. ואע"ג דאמר רב הונא[י] כוליה פירקין ר' יוסי היא לא קי"ל כוותיה. אבל הרמב"ם ז"ל פסק מדרב הונא כרבי יוסי דאמר מפר אלא משום נדרים שבינו לבינה: **איבעיא להו לרבי יוסי מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה.** ברחילה וקישוט דפליג עלייהו דרבנן מי אמר דדוקא משום עינוי נפש הוא דפליג עלייהו דלא מפר אבל משום דברים שבינו לבינה מודה ר' יוסי דמפר. וג"מ לרבנן דאמרי עינוי נפש הוי מפר בין לעצמו בין לאחרים ולר' יוסי דוקא לעצמו מפר לאחרים אינו מפר דהא הוא דאיכא בין עינוי נפש ודברים שבינו לבינה כדאמר ברים פרקין: **ת"ש דא"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש.** ואם איתא דלר' יוסי אפי' משום דברים שבינו לבינה אינו מפר ה"ל למימר לא יפר מדקאמר אין אלו נדרי עינוי נפש משמע אבל דברים שבינו לבינה הויין: **רב אדא בר אהבה אמר מפר.** דאיכא קפידא לבעל בהכי: שמת

(ח) [גרסת הע"י מדליו מדליס שמתן תוצא תורה], (ט) [ל"ל שיטת], (י) [גר' הטעוך ערך גדל ת' מתגדלין], (ד) ב"מ פה. ע"ש, (ה) [מיר לה: זבחים קטו: מולין נט. עת. פד.], (ו) [כתובות עת: ע"ש בתוס' ובמגמות נח: ד"ה ומיכא דאמרי כו' כתבו דזו מן הסוגיות הסתומות], (ז) [ברכות יא:], (ח) [דף עט:], (ט) [פב.], (י) [לקמן פב:],

תורה אור השלם

1. יזל מים מדליו וזרעו במים רבים וירם מאגג מלכו ותנשא מלכותו:
במדבר כד ז
2. מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי יי אליו ויגדה על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר:
ירמיהו ט יא
3. ויאמר יי על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה:
ירמיהו ט יב
4. והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכשם ולכל חיתם:
במדבר לה ג

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה ערבוביתא. כשאינו מסרק. עיין רבינו יונה פ"ב דברכות דף יא ע"ב ד"ה מתניתין רמז ועע"ק:

מוסף רש"י

דבר זה. על מה אבדה הארץ, נשאל לחכמים. מי האיש החכם, ולנביאים. אשר דבר פי ה' אליו (ב"מ פה:). שאין מברכין בתורה תחלה. כשהיו עוסקין בתורה לא היו מברכין לפניה, קבל יתירא דאשר נתתי לפניהם קא דרש, ברכת אשר נתן לנו תורת אמת (ל"ל אשר בחר בנו ונתן לנו את תורתו. ב"מ) שהיא לפניה של דברי תורה וכיון דלא מברכי גליא דעתייהו שאינה מתנה אשובה להם (שם). חיה בכלל בהמה. דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו (דברים יד) ומפרש בתריה אל ולבי ויתמוד (ב"ק יז: זבחים קטו:).

פירוש הרא"ש

דאמר שמואל ערבוביתא דרישא. מי שאינו מסרק ראשו ומנקהו מכנים ולכלוך מביא לידי עוירון שמאור העינים יוצק משער הראש כדאמרינן בפ"ק דבבא בתרא (ד' טו.) שאלמלא שהיה מניקות מגומא אחת מתשיכות מאור עיניו של אדם: **דמאני.** מי שאינו מכבס בגדיו תמיד מייתי לידי שעמומית מתוך חכוך תדיר נעשה משועמם: **דגופא מתיא לידי שיחני וכיבי.** ושעמום יותר רע משיחני וכיבי: **הזהרו בערבוביתא.** כלומר הזהרו בכבוס בגדים ובחפיפת הראש וברחילה למנוע ערבוביתא: **הזהרו בחבורה.** ללמוד יחיד מרבו על הבנים ומאלו: **שלא יאמרו** אחרים ירושה היא להם. שלא יאמרו אחרים ירושה היא להם לבני אלו ולא מלגיחים אנו אם באנו ללמוד אי נמי שלא יאמרו בניהם אין אנו צריכין לעסוק בתורה ירושה היא לנו: **שלא יתגדרו על הציבור.** ממון שהם ואבותיהם לומדי תורה יראו להשתרר על הצבור: **לפי שאין מברכים בתורה תחלה.** לעסוק בדברי תורה והעובר על ואשר בחר בנו כשבאים ללמוד: **נשאל לחכמים.** דכתיב מי האיש החכם: **לנביאים.** דכתיב ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה גו' **את מותתי אשר נתתי לפניהם** כלומר ברכה שנותתי לבניך לפניהם: **קרא מנא ליה.** דמילתא דתמיהה להם ואי לאו דאית ליה קרא לא שמעינן: **דבתיב ומגרשיהם** יהיו **לבהמתם** ולרכושם ולכל חייתם. כלומר מיום שמתוך להשקות בהמתן וגם לכביסתן בלילה לעיטר לכל חייתם לשמיית אדם מדתמיה לו בהדי בהמתן דמיה הראוין לשמיית בהמה אלא ולהי לכביסה קאמר וקרי ליה חייתם משום דנעשה דערבוביתא והוי בכלל דומי אחיך עמך וי"מ דנפקא ליה מייתורא דלבל חייתם: **איבעיא להו לר' יוסי מהו שיפר.** רחילה וקישוט משום דברים שבינו לבינה ויפר לעצמו ולא לאחרים: ת"ש דא"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש. ודייק מדה"ל למימר ר' יוסי אומר לא יפר אלא ולהי ה"ק עניו נפש לא הוי אלא דברים שבינו לבינה הוי:

(א) גמ' לחכמים ולנביאים ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד: (ב) שם אמר רב לומר שאין מברכין: (ג) רש"י ד"ה נלקה כמדבר מבלי יושב ר"ל לכלוהה שהיה גורם כך אלא יושב במקרא זה וכן מרגם יונתן ב"ע לזיאת המדבר מבלי יתיב אבל בספרים שלנו כתוב מבלי עובר וכלשון המפרש אפשר לומר שגם הוא היה גורם מבלי עובר אלא שעל עצמה כמדבר אמר שפי' כמדבר שאין שם יישוב כך כל ת"ר מתרבה שאין שם יישוב וכ"ל יישוב של ת"ח דאילו בישוב של ע"ה לא היה לו לגבינ להחזירו דמאי נפקא ליה מינה אם יש יישוב אם אם לאו ואמ"כ אמר הכתוב עוד אלא מבעיא שאין שם יישוב אלא אף מבלי עובר כמ"ש קודם זה כי נלמו מבלי אים עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו כמ"ל לייסב המפרש אבל התרגום לא ידעתי לישבו: (ד) ד"ה שאין מברכין וכו' ותלמידי חכמים מתוך שהן כל"ל ותיבות בני תלמידי חכמים נמחק: (ה) ד"ה לדידכו וכו' נפש אודו לי דאין אלו נדרי עינוי נפש אלא דברים:

תוספות

ערבוביתא דרישא. שאינו מסרק ראשו תמיד מייתי לידי עוירא פירוש לידי סימוי עיניס: **דמאני.** שאינו מכבס בגדיו תמיד מביאו לידי שעמום: **דגופא.** שאינו רוחץ תדיר: **מתיא לידי שיחנא וכיבי.** כלומר כיבי ושעמום קשה מכאב שאין בשאין יש לו רפואה ושעמום אין לו רפואה ומשום הכי אמר רבי יוסי דכביסה קודמת לחייהם אבל רחילה אין בה צער כולי האי: **הזהרו בערבוביתא.** פירוש הזהרו בכביסה: **הזהרו בחבורה.** שתלמדו תורה בחבורה: **ירושה היא להם.** לתלמידי חכמים ואין אנו זקוקין ללומדה: **כדי שלא יתגדלו על הצבור: שאין מברכין** בתורה תחלה. כשהם משתמשים ללמוד תורה שאין מברכין לעסוק בדברי תורה והעובר על ואשר בחר: **שעמא דאבוך לא** ידעינן. כלומר מה טעם הוא דכביסה היא קודמת לחיי אחרים: **אלא מאי** לכל חייתם היותם ממש. והאיכא צער דחפיפתא שמי שאינו רוחץ חופף ומצטער: **לדבי יוסי מהו שיפר.** ברחילה וקישוט משום דברים שבינו לבינה ונפקא מינה בהא דלא הוי עינוי נפש כדאמר לעיל דדברים שבינו לבינה לעצמו מיפר לאחרים אינו מיפר: **אין אלו נדרי עינוי נפש.** ומדלא קאמר סתם רבי יוסי אומר לא יפר שמע מינה משום עינוי נפש הוא דלא יפר אבל מיפר משום בינו לבינה: